

## **Ważniejsze obszary i produkty turystyczne Dolnego Śląska**

Dolny Śląsk, kraina historyczna – w pewnym uproszczeniu utożsamiana z województwem dolnośląskim, należy do najatrakcyjniejszych regionów Polski, o długich tradycjach turystycznych. O jego turystycznych walorach decydują m.in. wysokie walory krajobrazowe (dwa parki narodowe, kilkanaście parków krajobrazowych), atrakcje przyrodnicze (jaskinie, wodospady, przełomy rzeczne, malownicze grupy skał, liczne uzdrowiska (w tym 11 statutowych), tereny narciarskie, bogate, wielonarodowościowe dziedzictwo kulturowe, położenie na skrzyżowaniu ważnych dróg europejskich oraz na pograniczu z Niemcami i Czechami. Wielki potencjał turystyczny Dolnego Śląska został podkreślony m.in. w *Planie kierunkowym zagospodarowania turystycznego Polski* (1971), w którym do obszarów, na których turystyka powinna stanowić dominującą funkcję przestrzenną zaliczono: Góry Izerskie, Karkonosze, Góry Stołowe, Orlickie i Bystrzyckie, Masyw Śnieżnika, Góry Bialskie i Złote, zaś do obszarów, na których powinna ona pełnić funkcję równorzędną z innymi funkcjami społeczno-gospodarczymi: Góry Kaczawskie i Rudawy Janowickie, Góry Kamienne, Sowie i Bardzkie, rejon Leśnej i Mietkowa oraz Masyw Ślęży. Za wielkie centrum krajoznawcze uznano Wrocław, zaś do kategorii ośrodków krajoznawczych zakwalifikowano: Jelenią Górę, Kłodzko, Legnicę, Lwówek Śląski i Świdnicę.

W okresie ostatnich kilkunastu lat pogłębiono znacznie oceny potencjału turystycznego Dolnego Śląska i kierunków rozwoju turystyki w regionie (m.in. Marak i in. 1997; Rapacz 1997; Wyrzykowski i in. 1999, 2004). Pozwala to na przedstawienie aktualnych poglądów na temat ważniejszych obszarów (regionów) i produktów turystycznych regionu. Określenie „obszar turystyczny” odnosi się zwykle do obszarów potencjalnego rozwoju turystyki, o wysokiej randze

walorów turystycznych i jednorodnym dominującym typie kompleksu walorów „oczekujących” na aktywizację turystyczną. Przez pojęcie „region turystyczny” rozumie się, na ogół, obszar o wysokich walorach turystycznych, na którym koncentruje się ruch turystyczny i który charakteryzuje się wewnętrznymi powiązaniem usługowymi. W strategiach turystycznych dla Dolnego Śląska, dla uproszczenia, obie te kategorie obszarów nazywa się „ważniejszymi obszarami turystycznymi”.

Najważniejszą rolę w turystyce dolnośląskiej odgrywają Sudety, zaliczane przez T. Lijewskiego i in. (2008) do siedmiu głównych regionów turystycznych Polski, w których można wydzielić 4 subregiony (ważniejsze obszary turystyczne): Sudety Jeleniogórskie, Sudety Wałbrzyskie, Sudety Kłodzkie i Pogórze Zachodniosudeckie. Ponadto do ważniejszych obszarów turystycznych Dolnego Śląska zaliczono: Masyw Ślęży, Wzgórza Trzebnickie, Bory Dolnośląskie z doliną Kwisy, Dolinę Baryczy, Dolinę Odry i Wrocław (jako wielkie centrum turystyczne) z okolicami.

Sudety Jeleniogórskie pokrywają się z wydzieleniem Sudetów Zachodnich w regionalizacji fizyczno-geograficznej i obejmują: Góry Izerskie, Góry Kaczawskie, Kotlinę Jeleniogórską, Karkonosze i Rudawy Janowickie. W regionalizacji turystycznej M. I. Mileskiej (1963) obszar ten określony został jako region jeleniogórski, w Geografii Turystyki Polski (Lijewski i in. 2008) omawiany jest pod hasłami – Góry Izerskie oraz Kotlina Jeleniogórską i Karkonosze.

Sudety Jeleniogórskie, a w szczególności Karkonosze, stanowią najważniejszy rejon turystyczny w Sudetach, a także kolebkę turystyki górskiej. Karkonosze były przedmiotem zainteresowań humanistów już w XVI w., a upowszechnienie turystyki nastąpiło tu w XIX w. Sudety Jeleniogórskie obejmują cztery górskie typy krajobrazu naturalnego: regiel górny z subalpejskim, regiel dolny i część pogórskiego oraz śródgórską równinę akumulacyjną. Cechą rzeźby są kopulaste wierzchowiny o prawie zrównanej powierzchni szczytowej urozmaiconej skałkami, strome na ogół zbocza dolin i kotlin śródgórskich. W krajobrazie regła górnego występują atrakcyjne formy rzeźby glacialnej, między innymi kotły lodowcowe z jeziorami. Ważniejszymi atrakcjami turystycznymi są: Skały Pielgrzymy, Skała Słonecznik, wodospady Kamieńczyka i Szklarki, Śnieżne Kotły, drewniany kościółek Wang w Karpaczu, ruiny zamku Chojnik, muzea przyrodnicze w Cieplicach Śląskich i Sobieszowie (Jelenia Góra). Do obszarów specjalnie chronionych należą: Karkonoski Park Narodowy i Rudawski Park Krajobrazowy. Główne ośrodki turystyczne rejonu stanowią: Jelenia Góra (węzeł rozrządowy ruchu turystycznego i miejscowość krajoznawcza, a także dzielnica uzdrowiskowa Cieplic Śląskich Zdroju), Karpacz, Szklarska Poręba (ośrodki turystyki wypoczynkowej i krajoznawczej) i Świeradów Zdrój (z Czerniawą Zdrój). Do gmin liczących ponad 500 miejsc noclegowych należą ponadto: Mysłakowice, Podgórzyn oraz miasto Piechowice.

Sudety Wałbrzyskie, stanowią część Sudetów Środkowych i obejmują: Kotlinę Kamiennogórską (albo Bramę Lubawską wg J. Kondrackiego, 1998), Góry Kamienne (Góry Krucze i Góry Suche), Góry Wałbrzyskie i Góry Sowie. Pokrywają się one w dużej mierze z wydzieleniem regionu wałbrzyskiego przez M. I.

Mileską (1963), w Geografii Turystyki Polski omawiane są pod hasłami – Góry Kamienne i Wałbrzyskie oraz Góry Sowie. Dominującymi typami krajobrazu są: regiel dolny i pogórski. Dużą atrakcją turystyczną jest m.in. opactwo cystersów w Krzeszowie (kościół i klasztor). Obszarami specjalnie chronionymi są: Park Krajobrazowy Gór Sowich i Park Krajobrazowy Sudetów Wałbrzyskich. Część Sudetów Wałbrzyskich należała do rozwiniętych okręgów górniczo-przemysłowych, obecnie jest poddawana procesom restrukturyzacji gospodarczej, w dużej mierze w kierunku rozwoju turystyki. Do ważniejszych ośrodków turystycznych należy Wałbrzych, jako miejscowość krajoznawcza i węzeł rozrządowy ruchu oraz Szczawno Zdrój. Do gmin liczących ponad 500 miejsc noclegowych: Lubawka i Walim.

Sudety Kłodzkie stanowią część Sudetów Środkowych i część Sudetów Wschodnich i obejmują: Góry Bardzkie, Góry Stołowe, Góry Orlickie, Góry Bystrzyckie, Masyw Śnieżnika, Góry Bialskie i Góry Złote, otaczające Kotlinę Kłodzką. Pokrywają się w dużej mierze z regionem kłodzkim wyróżnionym przez M. I. Mileską (1963) i Ziemią Kłodzką prezentowaną w Geografii Turystyki Polski (Lijewski i in. 2008). Dominującymi typami krajobrazu naturalnego są: krajobraz regła górnego z subalpejskim, regła dolnego oraz śródgórnymi równinami akumulacyjnymi. Góry Stołowe są jedynymi w Polsce górami o budowie płytowej z rzadkimi formami rzeźby erozyjnej skał piaskowcowych. W Masywie Śnieżnika uwagę przyciągają m.in. Jaskinia Niedźwiedzia i wodospad Wilczki w Międzygórzu. Dużymi atrakcjami turystycznymi są: przełom Nysy Kłodzkiej przez Góry Bardzkie, Muzeum Filumenistyczne w Bystrzycy Kłodzkiej i Muzeum Papiernicze w Dusznikach Zdroju. Do obszarów specjalnie chronionych należą: Park Narodowy Gór Stołowych i Śnieżnicki Park Krajobrazowy. Dzięki wyjątkowemu skupieniu źródeł mineralnych i uzdrowisk Sudety Kłodzkie należą do najważniejszych rejonów lecznictwa uzdrowiskowego w Polsce. Bazą noclegową liczącą powyżej 500 miejsc dysponują: miasta – Duszniki Zdrój, Kudowa Zdrój, Polanica Zdrój oraz gminy – Bystrzyca Kłodzka (w tym Międzygórze, znaczący ośrodek wypoczynkowy i miejscowość krajoznawcza), Łądek Zdrój i Radków.

Pogórze Zachodniosudeckie obejmuje Pogórze Izerskie, Kaczawskie i Wałbrzyskie. Dominuje krajobraz pogórski z dolinami Kwisy, Bobru, Kaczawy i Nysy Szalonej. W krajobrazie tym zaznaczają się samotnie sterczące resztki kominów wulkanicznych (Ostrzyca, Czartowska Skała, Wilcza Góra, Grodziec i in.). Wiele z nich objęto ochroną rezerwatową i pomnikową, stanowią ciekawe obiekty Szlaku Wygasłych Wulkanów. Dużymi atrakcjami turystycznymi są m.in. Kościół Pokoju w Jaworze, zamek Hochbergów w Książu i zamek Czocha nad Kwisą. Do obszarów specjalnie chronionych należą: Park Krajobrazowy Doliny Bobru, Park Krajobrazowy Chełmy i Książański Park Krajobrazowy. Projektowany jest park krajobrazowy Doliny Kwisy. Większą liczbą miejsc noclegowych (powyżej 500) dysponują gminy – Bolków i Leśna.

Masyw Ślęży jest najwyższą częścią Przedgórze Sudeckiego. Należy go zaliczyć do kategorii gór niskich, choć wznosi się ponad otaczające równiny około 500 m. Kulminację tworzy góra Ślęza (718 m n.p.m.) w północnej części masywu, będąca granitowo-gabrowym twardzielcem z mieszanymi lasami piętra

pogórskiego oraz regla dolnego. U północnego podnóża leży miasto Sobótka, ośrodek rekreacji i ruchu turystycznego, zwłaszcza świątecznego dla mieszkańców Wrocławia. Utworzono tu Ślężański Park Krajobrazowy.

Wzgórza Trzebnickie, część Wału Trzebnickiego należącego do Niziny Wielkopolsko-Śląskich, są spiętrzonymi morenami końcowymi zlodowacenia warciańskiego ze sfaldowanymi warstwami neogeńskimi. Ważniejszymi miejscowościami turystycznymi są Trzebnica i Oborniki Śląskie. Gmina Oborniki Śląskie dysponuje ponad 500 miejscami noclegowymi. Wzgórza Trzebnickie są popularnym rejonem turystyki świątecznej mieszkańców Wrocławia. Trzebnica z opactwem cysterskim jest miejscowością krajoznawczą i pielgrzymkową.

Bory Dolnośląskie są częścią Niziny Śląsko-Łużyckiej. Nazwa mezoregionu wywodzi się od nazwy dużego kompleksu leśnego o przewodzie drzewostanów sosnowych, z kilkoma rezerwatami przyrody. Przez Bory Dolnośląskie przepływają Kwisia i Bóbr, zachodnią granicę tworzy Nysa Łużycka. Dużą atrakcją turystyczną jest zamek Kliczków. Projektowany jest Park Krajobrazowy Bory Dolnośląskie, a także Doliny Kwisy. Bory Dolnośląskie są wykorzystywane głównie na potrzeby turystyki świątecznej.

Obszar Doliny Baryczy pokrywa się z Kotliną Milicką i Kotliną Żmigrodzką, które są zagłębieniami końcowymi lodowca warciańskiego. Przez obie Kotliny przepływa Barycz. Znaczną powierzchnię zajmują lasy, m.in. zespół Lasów Milickich. W okolicach Żmigrodu i Milicza od czasów średniowiecza istnieją stawy rybne, zajmujące dużą powierzchnię. Na stawach bytuje duża liczba gatunków ptaków, z czego większość gniazdujących. Utworzony rezerwat ornitologiczny „Stawy Milickie” stanowi atrakcję przyrodniczą rangi europejskiej. Znaczna część obszaru jest objęta granicami Parku Krajobrazowego Dolina Baryczy. Gmina Milicz dysponuje bazą noclegową liczącą ponad 500 miejsc noclegowych. Ważniejszymi miejscowościami turystycznymi są Milicz i Sułów.

Dolina Odry na obszarze woj. dolnośląskiego, wydzielona jako jedno z pasm rozwojowych w ogólnej strategii rozwoju regionu, posiada znaczące walory przyrodnicze, krajobrazowe, kulturowe, wodne, które powinny przesądzić o uznaniu jej za ważny element struktury przestrzennej turystyki. W podziale fizyczno-geograficznym Polski (Kondracki 1998) odpowiada jej przede wszystkim Pradolina Wrocławska w ramach Niziny Śląskiej, Obniżenie Ścinawskie w ramach Wału Trzebnickiego i Pradolina Głogowska w ramach Obniżenia Milicko-Głogowskiego. Na potencjał turystyczny obszaru Doliny Odry składają się między innymi liczne rezerваты przyrody, projektowane parki krajobrazowe, walory kulturowe Oławy, Wrocławia, Lubiąża i Głogowa, możliwości turystycznej żeglugi pasażerskiej i wędrówek wodnych. W oparciu o ten potencjał turystyczny powinna rozwinąć się sieć szlaków turystycznych: samochodowych, rowerowych, pieszych i wodnych, które utworzą ważne pasmo wędrówek turystycznych.

Ważnym elementem struktury przestrzennej turystyki w woj. dolnośląskim jest Wrocław, stolica historyczna Dolnego Śląska, główny węzeł komunikacyjny, wielkie centrum krajoznawcze, kulturowe i biznesowe. Oferta turystyczna Wrocławia, obok takich produktów turystycznych realizowanych na miejscu jak turystyka kulturowa (w tym sentymentalna), biznesowa (w tym kongresowa

i konferencyjna), obsługa turystyki tranzytowej, obejmuje również propozycje wycieczek turystycznych w bliższe okolice Wrocławia (m.in. Masyw Ślęży, Wzgórza Trzebnickie, dolina Odry) i dalsze rejony Dolnego Śląska. Baza hotelarska Wrocławia, według stanu na 2009 r., liczy około sześciu tysięcy miejsc noclegowych.

Biorąc pod uwagę wszystkie uwarunkowania rozwoju turystyki na Dolnym Śląsku, dotychczasowe oferty turystyczne regionu oraz współczesne tendencje w turystyce europejskiej i polskiej, można wskazać kilka produktów markowych o charakterze pakietów turystycznych, które mają obecnie największą szansę na sukces i wokół których powinna się koncentrować strategia rozwoju turystyki w regionie, są to:

- turystyka aktywna,
- turystyka kulturowa,
- turystyka uzdrowiskowa,
- turystyka biznesowa,
- turystyka tranzytowa,
- turystyka weekendowa.

Turystyka aktywna obejmuje różne formy aktywnego wypoczynku w środowisku naturalnym, takie jak: kąpiele i sporty wodne, wycieczki piesze, rowerowe, kajakowe, rekreację jeździecką, różne gry terenowe, narciarstwo zjazdowe i biegowe, saneczkarstwo, łyżwiarstwo, a także zachowania rekreacyjno-turystyczne określane mianem turystyki specjalistycznej lub kwalifikowanej, jak: żeglarstwo, taternictwo, wspinaczka skałkowa, speleologia, sporty lotnicze itp. Produkt ten powinien być adresowany do turystyki regionalnej, krajowej i zagranicznej, zarówno w ramach turystyki długookresowej, jak i krótkookresowej.

Wybór turystyki aktywnej jako produktu markowego uzasadniają: aktualne tendencje w turystyce europejskiej i polskiej, wyniki badań preferencji turystycznych Polaków, szeroka promocja zdrowego stylu życia w środkach masowego przekazu, argumentacja środowisk medycznych za koniecznością aktywności ruchowej chroniącej przed chorobami cywilizacyjnymi. Za uznaniem tego produktu za markowy dla Dolnego Śląska przemawiają również wyjątkowo korzystne uwarunkowania środowiskowe dla rozwoju różnorodnych form aktywności ruchowej.

Turystyka kulturowa obejmuje turystykę krajoznawczą, kierującą się do obiektów dziedzictwa kulturowego, turystykę etniczną (sentymentalną), nastawioną na poznanie obiektów narodowego dziedzictwa kulturowego pozostawionych poza granicami kraju zamieszkania i turystykę religijno-pielgrzymkową. Ogromny potencjał walorów kulturowych Dolnego Śląska, stanowiący wspólne dziedzictwo Polaków, Czechów, Austriaków i Niemców, stwarza wyjątkowe predyspozycje do rozwoju turystyki kulturowej, w ramach turystyki krajowej i zagranicznej. Ponadto stworzenie wspólnych ofert w tym zakresie z Saksonią i północnymi Czechami, a także z Pragą, mogłoby pozwolić na przyciągnięcie uwagi turystyki zagranicznej nawet spoza Europy.

Turystyka uzdrowiskowa ma na Dolnym Śląsku szczególnie długą tradycję. Cieplice Śląskie i Łądek notowane były już w XIII w., w XVI w. znanym

uzdrowiskiem była także Kudowa. W XVIII w. pojawiły się takie uzdrowiska jak Duszniki i Świeradów, w I połowie XIX w. dużą popularność uzyskały: Przerzeczyn, Polanica i Trzebnica. Dolny Śląsk, a przede wszystkim Sudety, były zawsze traktowane jako ważne zagłębie uzdrowiskowe Polski. Wejście Polski do Unii Europejskiej, stwarzające dalsze ułatwienia podróży i podejmowania leczenia, starzenie się społeczeństw europejskich, w tym polskiego, rosnąca troska o utrzymanie kondycji zdrowotnej przez ludzi pracujących, powinny przynieść dalszy wzrost popytu na usługi uzdrowiskowe. Oferta turystyki uzdrowiskowej powinna być kierowana zarówno do turystów krajowych, jak i zagranicznych. W turystyce zagranicznej można spodziewać się większego zainteresowania dolnośląską ofertą uzdrowiskową wśród turystów niemieckich.

Turystyka biznesowa obejmuje: podróże w interesach, uczestnictwo w targach, kongresach i konferencjach oraz udział w szkoleniach zawodowych i spotkaniach integracyjnych pracowników różnych firm. Stanowi ważny segment rynku turystycznego dla wielu regionów i miast. Dolny Śląsk ma jednak szczególne uwarunkowania do rozwoju tego produktu ze względu na duże znaczenie gospodarcze we współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej oraz położenie na skrzyżowaniu ważnych dróg europejskich i na pograniczu z Niemcami i Czechami. Oferta powinna być skierowana do turystyki krajowej i zagranicznej.

O uznaniu turystyki tranzytowej za produkt markowy Dolnego Śląska zdecydowało jego położenie na skrzyżowaniu ważnych dróg europejskich i krajowych. Rozwojowi turystyki tranzytowej sprzyja również położenie przygraniczne regionu. Obsługa ruchu tranzytowego, zarówno osobowego, jak i towarowego, obejmująca usługi noclegowe, żywieniowe, ofertę turystyczną, kulturalną i rekreacyjno-sportową, może uczynić z tego sektora usług ważną gałąź przemysłu turystycznego. Oferta skierowana jest do turystyki krajowej i zagranicznej.

Na szczególnie podkreślenie wśród produktów markowych zasługuje turystyka weekendowa. Różnorodność i wysoka ranga walorów turystycznych oraz dobra (choć wymagająca poprawy) dostępność komunikacyjna regionu mogą przesądzić o szczególnej atrakcyjności ofert krótkookresowych, weekendowych dla mieszkańców własnego regionu i regionów sąsiednich, w szczególności Wielkopolski, Śląska Opolskiego i Górnego, a także aglomeracji niemieckich i czeskich, m.in. Berlina, Drezna czy Lipska. W ramach turystyki weekendowej będą wykorzystywane m.in. produkty turystyki aktywnej, kulturowej i uzdrowiskowej. Ofertą turystyki weekendowej mogą być zainteresowani również uczestnicy turystyki biznesowej i tranzytowej.

Biorąc pod uwagę listę 33 produktów turystycznych wskazanych w *Strategii rozwoju turystyki na Dolnym Śląsku i Śląsku Opolskim* (Wyrzykowski, Marak, Mikułowski 1999), turystyczne produkty markowe, traktowane jako pakiety produktów, można rozwinąć w następujący sposób:

- turystyka aktywna - wypoczynek w obszarach górskich, wypoczynek w obszarach leśnych, wędrowki piesze górskie, rekreacyjne narciarstwo zjazdowe, wypoczynek nad wodą, pobyty w gospodarstwach agroturystycznych, wędrowki rowerowe, kolarstwo górskie, wędrowki narciarskie, rekreacja jeździecka, rekreacja myśliwska, wędrowki wodne, wspinaczki górskie

- i skałkowe, rekreacja w aquaparkach, lotniarstwo i paragliding;
- turystyka kulturowa - wycieczki krajoznawcze do zespołów i obiektów kulturowych, pielgrzymki do ośrodków kultu religijnego, wycieczki krajoznawcze do obszarów i obiektów przemysłowych, uczestnictwo w imprezach kulturalnych i turystycznych, podróże o charakterze sentymentalnym;
  - turystyka uzdrowiskowa - kuracje sanatoryjne w uzdrowiskach, ponadto w ramach miejscowej oferty fakultatywnej: wycieczki krajoznawcze do obszarów przyrodniczych, uczestnictwo w imprezach kulturalnych i turystycznych, rekreacja w aquaparkach;
  - turystyka biznesowa - uczestnictwo w kongresach i konferencjach, wycieczki krajoznawcze do obszarów przyrodniczych, wycieczki krajoznawcze do zespołów i obiektów kulturowych, wycieczki krajoznawcze do obszarów i obiektów przemysłowych, wypoczynek w obszarach górskich, wypoczynek w obszarach leśnych, wypoczynek nad wodą, rekreacja jeździecka, rekreacja myśliwska, rekreacja wędkarska, rekreacja w aquaparkach, kolarstwo górskie, rekreacyjne narciarstwo zjazdowe, uczestnictwo w imprezach kulturalnych i turystycznych, uczestnictwo w rejsach żeglugi pasażerskiej, samolotowe loty turystyczne;
  - turystyka tranzytowa - wypoczynek nad wodą, rekreacja jeździecka, rekreacja w aquaparkach, wycieczki krajoznawcze do obszarów przyrodniczych, wycieczki krajoznawcze do zespołów i obiektów kulturowych, uczestnictwo w imprezach kulturalnych i turystycznych, uczestnictwo w rejsach żeglugi pasażerskiej;
  - turystyka weekendowa - wypoczynek nad wodą, wypoczynek w obszarach górskich, wypoczynek w obszarach leśnych, pobyty w gospodarstwach agroturystycznych, wypoczynek w indywidualnych domach rekreacyjnych, rekreacja jeździecka, rekreacja myśliwska, rekreacja wędkarska, rekreacja w aquaparkach, wędrowki samochodowe, wędrowki piesze górskie, wędrowki rowerowe, kolarstwo górskie, wędrowki wodne, uczestnictwo w rejsach żeglugi pasażerskiej, samolotowe loty turystyczne, wspinaczki górskie i skałkowe, lotniarstwo i paragliding, wędrowki narciarskie, rekreacyjne narciarstwo zjazdowe, wycieczki krajoznawcze do obszarów przyrodniczych, wycieczki krajoznawcze do zespołów i obiektów kulturowych, wycieczki krajoznawcze do obszarów i obiektów przemysłowych, pielgrzymki do ośrodków kultu religijnego, uczestnictwo w imprezach kulturalnych i turystycznych, podróże o charakterze sentymentalnym, przygraniczna turystyka zakupowa.

Przegląd ważniejszych obszarów i produktów turystycznych Dolnego Śląska potwierdza wysoką pozycję tego regionu na mapie turystycznej Polski.

## Literatura

- Kondracki J., 1998, *Geografia regionalna Polski*, PWN, Warszawa.
- Lijewski T., Mikułowski B., Wyrzykowski J., 2008, *Geografia turystyki Polski*, PWE, Warszawa.

- Marak J., Mikułowski B., Wyrzykowski J., 1997, *Strategia rozwoju turystyki w województwie legnickim. Synteza*, Urząd Wojewódzki w Legnicy, Wydział Kultury i Sportu, Legnica.
- Mileska M. I., 1963, *Regiony turystyczne Polski*, PWN, Warszawa.
- Plan kierunkowy zagospodarowania turystycznego Polski* (praca zespołowa pod kier. O. Rogalewskiego), 1971, ZZT GKKFiT, Wrocław.
- Rapacz A. (red), 1997, *Strategia kształtowania produktu turystycznego regionu sudeckiego*, Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu, Wrocław.
- Wyrzykowski J., Marak J., Mikułowski B., 1999, *Turystyka na Dolnym Śląsku i Śląsku Opolskim*, Stowarzyszenie Na Rzecz Promocji Dolnego Śląska, Wrocław.
- Wyrzykowski J. (red), 2004, *Turystyka na Dolnym Śląsku. Stan i perspektywy rozwoju*, Studia i monografie, 73, Wyd. AWF we Wrocławiu, Wrocław.

## Key regions and “tourism products” of Lower Silesia

### Summary

Lower Silesia is one of the most attractive regions of Poland with a long tradition of tourist activity. Its major tourist attractions include magnificent landscapes, numerous features of the natural environment, health spas, ski resorts, multinational cultural heritage, a convenient location at the crossroads of major European highways close to Germany and the Czech Republic.

The most important tourist region of Lower Silesia is the Sudety Mountain region which can be divided into four sub-regions: Jelenia Góra Sudety, Walbrzych Sudety, Klodzko Sudety, and the Western Sudety Piedmont. Other key tourist areas in Lower Silesia include the Sleza Massif, Trzebnica Hills, Lower Silesian Woodlands including Kwisa River Valley, Barycz River Valley, Odra River Valley, as well as the city of Wrocław and vicinity. Wrocław is in itself a large tourist center in the central part of Lower Silesia.

In light of the internal and external factors that affect the development of tourism in Lower Silesia, several “brand name” products can be characterized as tourist packages that have a good chance of being successful and which should serve as focal points in the development of tourism in the region. They include: active tourism, cultural tourism, spa tourism, business tourism, drive-through tourism, and weekend tourism.